

Acīmredzot šeit ir runa par Vidzemes Vispārnodrīgo un ekonomisko biedrību (*Livländische Gemeinnützige und Ökonomische Sozietät*), kas tika izveidota Rīgā 1792. gadā un pārcēlās uz Tērbatu 1813. gadā.⁶

Neraugoties uz minētajām piezīmēm, Zigrīdas Frīdes monogrāfija “Ienest sveci istabā” neapšaubāmi ir atzīstama par nozīmīgu Latvijas kultūras vēstures pētījumu, kurš lieliski apliecina kompleksas vēstures problēmu izpētes priekšrocības, ko sniedz literatūrzinātnes un vēstures zinātnes metodoloģisko pieeju apvienojums. Tādējādi šī monogrāfija ir kļuvusi par vēl vienu nozīmīgu pakāpienu Latvijas humanitāro zinātņu attīstībā, kas ir sasniegts, par spīti šobrīd nozarei visai nelabvēlīgajai ekonomiskajai situācijai un sociālpsiholoģiskajiem apstākļiem.

Mārtiņš Mintauris

⁶ Jörg Hackmann (2002). Voluntary Associations and Region Building. A post-national perspective on Baltic history [Brīvprātīgās apvienības un reģionu veidošanās. Postnacionāls skatījums uz Baltijas vēsturi], p. 5. Pieejams: <http://aei.pitt.edu/9047/> (skatīts 11.11.2012.).

Rabochie i obshchestvenno-politicheskie process v Rossii v kontse XIX–XX vv. Materialy VI Vserossiiskoi nauchnoi konferentsii, Kostroma, 20–21 sentiabria 1912 goda. Kostroma:

Kostromskii Gosudarstvennii universitet imeni N. A. Nekrasova, 2012. Čast' I, s. 173; čast' II, c. 142 (Strādnieki un sabiedriski politiskais process Krievijā XIX gs. beigās – XX gs. VI Viskrievijas zinātniskās konferences materiāli, Kostroma, 2012. gada 20.–21. septembris, I–II daļa)

21. gadsimta sākumā Krievijas Federācijā par redzamu strādnieku vēstures pētniecības centru ir izveidojusies N. Ņekrasova vārdā nosauktā Kostromas Valsts universitāte. Pēc padomju sistēmas sabrukuma Krievijas Federācijas vēsturnieku vidū Krievijas strādniecības vēstures izpētē valdīja ievērojams atsalums. Pētniecības atsākums novērojams tikai pašās 20. gadsimta beigās un 21. gadsimta sākumā. Ņemot vērā, ka jau Padomju Savienības laikā Kostromas Valsts universitātes vadošie mācībspēki aktīvi iesaistījās Krievijas strādniecības vēstures pētniecībā, šīs tradīcijas enerģiski pārņēma universitātes jaunā paaudze ar profesoriem A. Belovu, J. Čugunovu un Krievijas vēstures katedras vadītāju A. Novikovu priekšgalā. Šo Krievijas strādnieku vēstures pētniecības centru ar savu līdzdalību un zinātnisko padomu regulāri pabalsta Krievijas Zinātņu akadēmijas Krievijas vēstures institūts un tā vadošā pētniece I. Puškarjova, kas ir viena no Krievijas strādnieku vēstures pētniecības redzamākajām personām, Maskavas Valsts universitātes profesors Vēsturiskās informācijas katedras vadītājs L. Borodkins un vēl daudzi citi strādniecības vēstures pētnieki. Konferencēs līdzdarbojas Vladimiras Valsts universitātes, Altaja Valsts universitātes, Penzas Valsts universitātes, Jaroslavas Valsts universitātes, Ivanovas Valsts universitātes, Krievijas Zinātņu akadēmijas Sanktpēterburgas Vēstures institūta, Sanktpēterburgas Valsts politehniskās universitātes, Krievijas Teātra mākslas universitātes un daudzu citu Krievijas augstskolu un zinātnisko centru pētnieki. Šajās konferencēs ne tikai tiek risinātas Krievijas impērijas strādniecības vēstures problēmas, bet arī izvirzītas – un tas ir ļoti svarīgi – jaunas strādnieku vēstures pētniecības metodes. Katram, kas nodarbojas vai grib uzsākt nodarboties ar strādnieku vēstures pētniecību, ar šo konferenču materiāliem ir ieteicams iepazīties, jo zinātniskajam darbam tie ir nepieciešami. Recenzijas autors to var droši apliecināt, jo pats pēc šī foruma organizatoru ielūguma ir piedalījies trijās no sešām Kostromas Valsts universitātē notikušajām konferencēm.

Recenzējamie konferences materiāli vispusīgi raksturo 2012. gada septembrī Kostromas Valsts universitātes vēsturnieku organizēto Krievijas strādnieku vēstures pētniecības forumu ar kopējo tematiku “Krievijas strādnieki un sabiedriski politiskais process XIX gs. beigās – XX gs.». Konferencē pavisam bija pieteikti 37 referāti, kurus nolasīja četrās sekcijās. Ziņojumi pēc tematiskās izvēles un tajos analizētā vēstures avotu materiāla ir interesanti, taču katru no tiem šeit vispusīgi analizēt nav iespējams. Tāpēc autors recenzijā koncentrēs uzmanību uz ziņojumiem, kas skāra vēstures metodikas problēmas, un tādiem, kas var sniegt palīdzību Latvijas strādniecības vēstures izpētē par laika posmu, kad mūsu teritorija bija iekļauta cariskās Krievijas impērijas sastāvā.

Latvijas vēsturniekiem vislielāko devumu pēc savas zinātniskās nozīmības var sniegt konferences pirmās sekcijas ziņojumi, kas atsedz 19. gadsimta beigu – 20. gadsimta sākuma Krievijas vēstures avotu, historiogrāfijas jautājumu analīzi un sabiedriski politisko procesu pētniecības metodikas jautājumus (A. Belovs, L. Borodkins, I. Puškarjova, O. Smurova, I. Šiļņikova, A. Temņickis).

A. Belovs jaunā skatījumā iezīmējis Krievijas inteliģences, strādnieku un sabiedriski politisko procesa problēmas 20. gadsimta sākumā. Recenzentam interesants liekas uzsvērumš, ka 1905.–1907. gada revolūcija aizskāra pilnīgi visu iedzīvotāju slāņu un kārtu intereses un ka revolucionārā noskaņojuma galvenais nesējs bija demokrātiskā un liberālā inteliģence (I daļa, 8. lpp.). Tieši šis tēzes analīzei veltīts ziņojums. Autors sniedz jaunu motivētu atzinumu par revolūcijas aizsākumu. Šai sakarībā raksturota līdz šim gandrīz ignorētās 1904. gada oktobrī Parīzē notikušās Krievijas opozicionāro un revolucionāro partiju apspriedes un 1904. gada novembrī norisušā Pēterburgas zemstes kongresa vieta revolucionārā procesa aizsākumā. Uzsvērta banketu kampaņa un petīciju kustība ar prasībām pēc konstitūcijas un satversmes sapulces. Sniegts skaidrojums par strauji uzplaukušā terorisma cēloņiem. Secināts, ka inteliģence un strādniecība uzstājās kā galvenais sabiedrisko procesu transformators un apvienotājs. Ziņojumā kritizēts vienpusīgais padomju historiogrāfijas revolūcijas procesu traktējums, kas noveda pie pretrevolucionāro aktivitāšu viennozīmīga negatīva vērtējuma, nemaz necenšoties izprast šī procesa rašanās cēloņus un bieži vien šinī sakarībā pat noklusējot vēstures faktus (I daļa, 11. lpp.). Autors uzsver, ka strādnieku melnsimtnieku kustība nav uztverama vienkāršoti, bet jāpēta katrs atsevišķais gadījums. Izteikts interesants secinājums, ka pēc 17. oktobra manifesta pasludināšanas melnsimtnieku organizētie pasākumi un to dalībnieku izturēšanās ir tiešs spoguļattēls revolucionāru iepriekšējai darbībai (I daļa, 12. lpp.). Pamatoti uzsvērts, ka, pēc 1905. gada 17. oktobra manifesta izveidojot Valsts domi ar likumdošanas tiesībām, sabiedriski politiskā situācija Krievijā pārgāja jaunā fāzē. Izveidojās jauna valsts iekārta ar parlamentu un legālo revolucionāro, liberālo un labēji monarhistisko partiju darbību. Tiek atzīts, ka valsts iekārtas galīgā izmaiņa notika 1906. gada pavasarī, kad monarhs jaunā redakcijā apstiprināja valsts pamatlikumus. Vērā ņemams secinājums, ka pēc 1905. gada lielākajai strādnieku un pilsētnieku daļai mainījās valsts varas uztveres psiholoģija. Sākās revolucionārās morāles un pretkristiānisma noskaņojuma izplatība Krievijā (I daļa, 13.–14. lpp.).

I. Puškarjova analizē 1905.–1907. gada revolūcijas laikā izveidotās strādnieku deputātu padomes, akcentējot strādnieku un varas kopsakarību Krievijas sabiedriski politiskajā procesā. Jāatzīmē, ka tā ir vēstures

pētniecības tēma, par kuru pēc Padomju Savienības sabrukuma Krievijas vēsturnieku vidū bija zudusi interese. Ziņojumā uzsvērts, ka pētniekiem jāpievērš uzmanība faktam, ka strādnieku deputātu padomes veidojas vienā laikā ar Valsts domi, kuru liberālās aprindas gaidīja kā pirmo Krievijas parlamentu (I daļa, 15. lpp.). 1905. gadā gan Valsts domes projektu, gan strādnieku deputātu padomju rašanos izsauca sabiedriski politiskās kustības valstī. Tomēr jāņem vērā, ka strādnieku padomju lomu bruņotās sacelšanās organizēšanā padomju historiogrāfija pārspilēja. Izteikts svarīgs secinājums attiecībā uz strādnieku deputātu padomju veidošanās procesu pētniecību: tie jāskata saistībā ar A. Buligina komisijas darbu Valsts domes veidošanā. Praktiskā strādnieku deputātu padomju darbība piespieda valdības ierēdņus nedaudz demokratizēt I Valsts domes vēlēšanu likumu. Strādnieku deputātu padomes ziņojuma autore analizē kā antitēzi Valsts domei (I daļa, 24. lpp.). Šāda Krievijas strādnieku deputātu padomju pētniecība jaunā skatījumā var dot ierosmi Latvijas vēsturniekiem plašākā kontekstā ar 1905. gada sabiedriski politisko kustību valstī analizēt rīcības komiteju, sociāldemokrātu Rīgas Federatīvās un Liepājas komitejas aktivitātes.

L. Borodkins analizē strādnieku neoficiālās sociālās prakses lietošanu "vēlā sociālisma" gados. Problēmas analīze balstās uz jaunākajiem Krievijas historiogrāfijas pētījumiem par pēckara sociālistisko rūpniecisko ražošanu. Ziņojumā pamatoti uzsvērts, ka šajos gados rūpnieciskās ražošanas strukturālo izmaiņu procesi sadūrās ar ievērojama strādnieku skaita nespēju pāriet uz jauno darba kārtību, kas prasīja paaugstinātu darba disciplīnu, darba rakstura izmaiņu, darba intensitātes pieaugumu, darba motivāciju, nepieciešamību no jauna celt savu kvalifikāciju. Adaptējoties jaunajos apstākļos, strādnieki modificēja neoficiālās sociālās prakses, izstrādājot to vietā jaunas (I daļa, 31. lpp.). Šī problēma Krievijas strādniecības vēsturē pagaidām nav pietiekami izgaismota. Ņemot vērā plaši izvērsto padomju rūpniecisko ražošanu Latvijā, arī mūsu strādnieku vēstures pētnieki šai tēmai nevarēs paiet garām.

Neoficiālajām strādnieku sociālajām praksēm galvenokārt bija ekonomisks saturs, tās radās ārpus formālajiem noteikumiem, kas regulēja ražošanas procesu un darba attiecības uzņēmumā, kad formālie noteikumi nenodrošināja pietiekamu strādnieku darba motivāciju, disciplīnas ievērošanu vai arī kad uzņēmumu administrācija neizpildīja savas pieņemtās saistības. Neoficiālās sociālās prakses orientētas, lai strādnieki panāktu papildus apstākļus atpūtai, mazinātu darba intensitāti, nodrošinātu bieži vien nelegālus ienākumus. Šo strādnieku aktivitāšu uzmanības centrā ir tie jautājumi, kas saistās ar darba disciplīnas neievērošanu. Neoficiālās sociālās prakses nav obligāti nelikumīgas, bet tās nav atzītas esošajos

likumos. L. Borodkins atsedzis šo aktivitāšu dažādus cēloņus. Dažas neoficiālās sociālās prakses saistītas ar darba procesa sturmēšanas rezultātiem un virsstundu darbu. Administrācijas pārkāpa ražošanas noteikumus, bet savukārt strādniekiem atļāva ņemt brīvdienas, nesodīja par darba kavēšanu u.c.

I. Šiļņikovas ziņojumā sniegti pētniecības rezultāti par Krievijas reģionālajiem rūpniecības strādnieku darba konfliktiem 1895.–1904. gadā (I daļa, 41.–51. lpp.). Pētījums balstīts uz fundamentālā kolektīvi sagatavotā statistiskā izdevuma analīzi.¹ Interesi izraisa statistiskā materiāla apstrādāšanas, salīdzināšanas un pētīto rādītāju korelācijas noteikšanas metodika. Autore kopsakarības parāda, analizējot Centrālā rūpniecības rajona, Urālu un Krievijas Dienvidu rūpniecības reģiona strādnieku darba konfliktu dotumus. Krievijā publicētais vēstures avotu statistiskais materiāls, ziņojumā sniegto jautājumu izpēti metodika un iegūtie Krievijas reģionus raksturojošie rādītāji dod iespēju veikt līdzīgu pētījumu par Latvijas teritorijas rūpniecības strādnieku darba konfliktiem, salīdzinot tos ar I. Šiļņikovas izpētītajiem Krievijas reģionu rezultātiem. Šāds darbs atklātu Latvijas rūpniecības strādnieku darba konfliktu iespējamās atšķirības no minētajiem Krievijas reģioniem.

Inovātīvs tematiskā ziņā un rosinošs diskutēt par izvirzīto jautājumu pētniecības rezultātiem ir A. Temņicka ziņojums par Krievijas strādnieku individuālā subjektivisma veidošanos darba attiecībās 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā. Autors atzīmē, ka ir svarīgi noteikt subjektīvās individualitātes sociālo lomu (I daļa, 51. lpp.). Viņš iesaka izpēti veikt, balstoties uz vēsturisko pieeju. Galvenais izpēti uzdevums ir atklāt un noskaidrot strādnieku individuālās subjektivitātes saturu un izpausmi kopsakarā ar kolektīvo atbildību un solidarās rīcības rādītājiem (I daļa, 53. lpp.). Šis process atsedzams darba un darba attiecību sfērā. Strādnieka individuālā subjektivitāte spilgti parādās savstarpējās darba attiecībās ar ražošanas vadību un uzņēmuma administrāciju. Strādnieku individuālās subjektivitātes orientieris ir augsti kvalificēts, pienācīgi apmaksāts strādnieks, kas brīvi var izteikt savas domas, ir pārliecināts par sevi un savu vietu darba tirgū.

Lai vispusīgāk atsegtu problēmu par zemnieku došanos peļņā uz pilsētu, vēsturniece O. Smurova analizē saglabājušos personiska rakstura vēstures avotus. Tēma sniedz materiālu pārdomām par Krievijas zemnieku problēmām. Šīs tēmas izpēti rezultātā iegūtie secinājumi var rosināt arī līdzīga Latgales vēstures jautājuma pētniecību. Par Latgales

¹ *Rabochee dvizhenie v Rossii. 1895 – fevral' 1917 g. khronika.* Vyp. I–X. Moskva; S-Peterburg, 1992–2008.

zemnieku došanos peļņā, piemēram, uz Pēterburgu, mums ir izmantots ļoti maz līdzīga rakstura vēstures avotu. Taču iespējams, ka tādus var pamēģināt meklēt vecticībnieku personīgajos ģimenes uzkrātajos materiālos, jo Latvijas vecticībniekiem ir raksturīga liela rūpība pret šādu ģimenes dokumentu saglabāšanu.

Vērīgi iepazīstoties ar minētajiem ziņojumiem par Krievijas strādnieku vēstures problemātiku, mēs varam gūt ierosmi gan izpētes tēmu izvēlē, gan metodikas izmantošanā, pētot Latvijas strādnieku vēsturi.

Otrā ziņojumu sekcija ir veltīta strādnieku un uzņēmēju sociālās adaptācijas problēmām 19. un 20. gadsimta mijas Krievijas modernizācijas procesos. Plašs ir ziņojumu autoru loks: V. Karņišins, J. Besedina, A. Volodins, S. Glazunovs, V. Faronovs, V. Skubņevskis, V. Marasanova, A. Novikovs, J. Gončarovs, D. Ivancovs, J. Čugunovs, O. Soboļeva, O. Pankratova, I. Nagradovs un P. Smirnovs. Latvijas strādnieku vēstures pētniekam nepieciešams iepazīties ar visiem šīs konferences ziņojumiem, taču, vadoties no mūsu pašreizējām vēstures pētniecības problēmu aktualitātēm, gribu apstāties tikai pie dažiem ziņojumiem.

V. Karņišins sagatavojis zinātniski aktuālu ziņojumu par modernizācijas procesu uztveri Krievijas 20. gadsimta sākuma sabiedrībā. Pamatots ir viņa izteiktais atzinums, ka modernizācijas īstenošana Krievijas sabiedrībā tika uztverta neviennozīmīgi un ar te raksturīgām īpatnībām. Pētniecības stāvoklis modernizācijas procesa kontekstā ļauj autoram nonākt pie secinājuma par sabiedrībā saglabājušās sociālās kultūras sašķeltību, par atsevišķu sabiedrības slāņu ārkārtīgi sāpīgo attieksmi pret pārmaiņām. Zemnieku obščinas sadzīves normu ienešana pilsētas vidē ietekmēja iedzīvotāju pasaules uztveri un sociālās izturēšanās standartus, viņu iesaistīšanos politiskajā dzīvē (I daļa, 69. lpp.).

J. Besedina iepazīstina ar Krievijas aktuālākajām historiogrāfijas problēmām, kas radušās, pētot Krievijas zemnieku adaptāciju pilsētas dzīvē 19./20. gadsimta mijā. Modernizācijas norise Krievijā iespaidoja migrācijas procesus, kuri aptvēra sabiedrību. To svarīgākā izpausme bija izceļošana uz impērijas nomalēm. Krievijas mūsdienu historiogrāfija sniedz atziņas par migrācijas procesu pētniecību marginālās teorijas kontekstā. Sociālā marginalizācija izpaudās, no vienas puses, apstākļi, ka pilsētas tika pārpludinātas ar lielām lauku migrantu masām, kas nebija adaptētas urbanizācijas dzīves modeļa noteikumiem, normām un vērtībām. No otras puses, notika tradicionālās, patriarhālās sādžas zemnieku obščinas pakāpeniska sagrūšana, zemnieku dzīves pamata un mentalitātes normu un vērtību dezorientācija. Vairāki mūsdienu pētnieki uzskata, ka tieši šajā apstākļi slēpjas viens no Krievijas 20. gadsimta sociālo satricinājumu cēloņiem (I daļa, 72. lpp.).

Joprojām Krievijas vēsturniekiem svarīgs pētniecības jautājums ir zemnieku peļņā iešana. Nonākot pilsētā citā sociālā vidē, zemnieks bija spiests izstrādāt jaunu uzvedības algoritmu, kurā blakus pilsētā iegūtajām jaunajām izturēšanās iezīmēm viņš joprojām pūlējās atjaunot lauku videi raksturīgās sakaru uzturēšanas formas (I daļa, 73. lpp.). Aktuāla tēma, kas raksturo zemnieku adaptāciju pilsētā, ir pilsētas folklorā. J. Besedina norāda, ka Krievijas šodienas historiogrāfijā pastāvīgu interesi izsauc tieši peļņā gājēju zemnieku bērnu sociālās vēstures pētniecība.

Vēsturnieks A. Novikovs piedāvā jaunas pieejas pirmsrevolūcijas Krievijas fabriku un rūpniecību strādnieku dzīvokļu apstākļu izpētē. Autors dod dažus savus aprēķinus, kas raksturo Krievijas strādnieku dzīvokļu stāvokli un kurus varēs izmantot arī Latvijas teritorijas pirmsrevolūcijas strādnieku dzīvokļu jautājuma izpētē un it sevišķi salīdzinājumam ar strādnieku dzīves apstākļiem Krievijā.

A. Novikovs pievērš uzmanību nesen Krievijā uzsāktas tēmas risinājumam par lielo fabrikantu finansiālajiem ieguldījumiem strādnieku dzīvokļu jautājuma risināšanā. Atšķirībā no padomju laika vēsturnieku lielākās daļas secinājumiem autors izdara pamatotu atzinumu, ka 20. gadsimta sākumā Krievijas lielo rūpniecības uzņēmumu strādnieku dzīvokļu jautājums uzlabojās (I daļa, 132. lpp.).

Pētniecības ziņā pamācošu ziņojumu sniedz J. Gončarovs par Sibīrijas 19. gadsimta otrās puses – 20. gadsimta sākuma sievietes stāvokli strādnieka ģimenē. Autoram veiksmīgi izdevies Sibīrijā iegūtos datus pasniegt salīdzinājumā ar stāvokli Krievijas centrālajā rūpniecības apgabalā. Pozitīvi vērtējams, ka autors pētniecības problēmu parāda tās attīstībā. Minētais ziņojums var sniegt vērtīgu ierosmi, arī pētot Latvijas strādnieku ģimeni.

Vērā ņemami ziņojumi sniegti par Krievijas fabriku reformu un fabriku inspekcijas tēmu 19. gadsimta 80. gados (A. Volodins), par tiesisko praksi Krievijā 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā cīņā ar streikotājiem (S. Glazunovs), par strādnieku piekoptajām alkoholisko dzērienu lietošanas tradīcijām Sibīrijā (V. Skubņevskis). Vairāki faktiem bagāti ziņojumi veltīti dažādām Krievijas reģionālo un atsevišķu gubernu strādnieku vēstures izpētes problēmām (J. Čugunovs, V. Faronovs, D. Ivancovs, V. Marasanova, I. Nagračovs, O. Pankratova, O. Soboļeva, P. Smirnovs).

Trešajā konferences sekcijā sagatavoti septiņi ziņojumi par Krievijas strādnieku sabiedriski politiskajām kustībām 20. gadsimta sākumā. Dažos no tiem jaunā skatījumā mēģināts risināt nacionālo jautājumu.

No A. Repņikova ziņojuma var pasmelt atziņas par Krievijas nacionālisma teorētiku V. Menšikova, L. Tihomirova un V. Šulgina uzskatiem,

par Krievijas nacionālisma īpatnībām un strādnieku jautājumu. N. Karņišinas ziņojums iepazīstina ar nacionālo jautājumu Krievijas sabiedriski politiskajā procesā. Pārējie šīs grupas ziņojumi veltīti 1905.–1907. gada revolūcijas problemātikai (S. Potolovs, I. Omeljančuks, A. Baranovs, N. Prislonovs, S. Amanovs).

Balstoties uz plašiem, līdz šim neizmantotiem vēstures avotiem, pazīstamais Krievijas strādnieku vēstures pētnieks S. Potolovs analizē popa G. Gapona aktivitātes Pēterburgas un Krievijas strādnieku organizēšanas jomā pirms 1905.–1907. gada revolūcijas un revolūcijas sākuma posmā, atsedzot vēl neaplūkotos šīs tēmas aspektus un pamatoti noraidot līdz šim Krievijas historiogrāfijā valdošos kļūdainos secinājumus.

I. Omeljančuka ziņojums raksturo politisko tradicionālismu Krievijas strādnieku vidū revolūcijas laikā. Ar bagātīgu vēstures avotu materiālu tiek pierādīts, ka Krievijas monarhistiskajā (melnsimtnieciskajā) kustībā piedalījās ievērojams skaits strādnieku. Izvērsti sniegti šī procesa objektīvie cēloņi. Ilgstošie streiki pasliktināja strādnieku materiālos apstākļus. Vislielākos zaudējumus no streikiem cieta augsti kvalificētie strādnieki, tāpēc tieši viņi bija monarhistisko strādnieku organizāciju dibināšanas iniciatori. Viņiem piebiedrojās arī mazkvalificētie strādnieki, kas lielākoties bija nesen ieradušies no laukiem un bija saglabājuši agrārājam sabiedrībai raksturīgās monarhistiskās ilūzijas (II daļa, 24. lpp.).

Līdzīgu tematiku risina vēsturnieks S. Amanovs, atsedzot šķelšanos Krievijas strādnieku vidū 1905.–1907. gada revolūcijas gados.

A. Baranova ziņojums ir par Krievijas valstiskās iekārtas reformēšanas jautājumu un par 1905. gada 17. oktobra manifestu vietējo liberāļu novērtējumā. Tiek plaši raksturots Krievijas Konstitucionāli demokrātiskās partijas un 17. oktobra savienības redzamāko tiesību teorētiķu dotais 1905. gada 17. oktobra manifesta izvērtējums. Iezīmēti divi uzskatu virzieni: pirmais, ka jau no manifesta publicēšanas brīža Krievijas impērijas valsts iekārta bija pārkārtota un manifesta juridiskie principi kļuva par reālām tiesībām; otrais, ka 17. oktobra manifests ir tikai īpaša reformu programma, kas adresēta valdībai, lai pārveidotu valsts iekārtu: manifests tikai apsoliya nākotnē izveidot konstitucionālos valsts pārvaldes principus. Autors gan savu nostāju ziņojumā nesniedz.

Ceturtais tematiskās sekcijas desmit ziņojumi veltīti padomju laika Krievijas strādnieku sabiedriski politiskās transformācijas problēmu pētniecībai (A. Fiševa, I. Gnusarevs, M. Jermušins, I. Kamardins, N. Korovins, N. Milovidova, V. Okolotins, N. Oficerova, A. Semjonova, S. Uļjanova). Minētie autori analizē līdz šim Krievijas historiogrāfijā nepētītus vai arī maz pētītus jautājumus par 20. gadsimta 20.–30. gadiem. Ņemot vērā, ka

šie Krievijas padomju iekārtas gadi Latvijas vēsturniekiem nav zinātniski aktuāli, par tiem šoreiz nerunāsim.

Nobeidzot īso un fragmentāro konferences materiālu analīzi, jāatzīst, ka mūsdienu Krievijas Federācijas strādnieku vēstures pētnieki droši sāk pievērsties padomju historiogrāfijā nepētītām tēmām un tēmām, kas agrāk tika pasniegtas vienīgi padomju izkropļotās valdošās ideoloģijas gaismā. Pētniecība notiek gan visas Krievijas, gan arī reģionālās strādnieku vēstures jomā, plaši balstoties uz vietējo un ārzemju arhīvu krātuvju un padomju gados neizmantojamo pārējo atbilstošo vēstures avotu materiālu.

Jānis Bērziņš

Ilgvars Misāns. *Klio Latvijā: raksti par historiogrāfijas problēmām* (Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes Raksti. Sērija "Vēsture", 2. sēj.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012. 158 lpp.: il. ISBN 978-9984-45-571-6

Atzīsim, ka pat vēsturnieku vidū historiogrāfija diezgan bieži tiek uzverta kā nepateicīga nodarbe – "rakstīšana par jau uzrakstīto", un tad, lai izvairītos no kolēģu aizvainošanas un sevis piepūlēšanas, top garlaicīgi, grūti lasāmi autoru un viņu darbu uzskaitījumi. Historiogrāfija tomēr nozīmē kaut ko vairāk. Tai jādod vēsturnieku veiktā darba izvērtējums un analīze, jāieskicē turpmākie pētniecības virzieni. Mums ir labāk vai sliktāk uzrakstīti atsevišķu tēmu vai periodu historiogrāfiskie apskati, bet trūkst plašāka, vispārīgāka skatījuma uz mūsdienu Latvijas vēstures zinātnes stāvokli kopumā, esošajiem pētniecības virzieniem un tendencēm, turpmākās attīstības ceļiem. Tāpēc vien klajā nākušais profesora Ilgvara Misāna rakstu krājums, kurā autors uzsācis diskusiju par Latvijas historiogrāfijas problēmām, pelna īpašu ievēribu. Apsveicami, ka, būdams viduslaiku vēstures pētnieks, I. Misāns ir uzdrīkstējies aplūkot arī visjaunāko laiku vēstures historiogrāfijas problēmas, sniedzot savu jaunu un

